

FRANCISCUS, JONGLEUR VAN ASSISI

Lesmap

Inhoudstafel

1.	Inleiding	3
2.	Wie is Dario Fo?	4
3.	Wie is Jenne Declair?	7
4.	Een woordje over Franciscus van Assisi	9
5.	Jenne Declair en Dario Fo	13
6.	Analyse: <i>Franciscus</i>	15
	De theatermonoloog	15
	Dialect in het theater	16
	Muziek in het theater	17
7.	Nabespreking en conversatie	19
	7.1. Thema's en actuele onderwerpen	19
	7.2. Stellingen en vragen	21
	7.3. Tekstanalyse	24
	Praktische info: <i>Franciscus, jongleur van Assisi</i>	27

1. Inleiding

Beste leerkracht,

Dit is de lesmap die hoort bij de voorstelling *Franciscus, jongleur van Assisi* van Jenne Declair. Wij wensen u alvast veel plezier met dit toneelstuk. Deze map zal u daarbij van achtergrond en educatieve ondersteuning voorzien. In de eerste hoofdstukken komt u iets meer te weten over Dario Fo, de auteur van het stuk, Jenne Declair en Franciscus van Assisi. Daarna focust dit educatief dossier verder op de voorgeschiedenis van dit soort monologen in Vlaanderen. Ook het persoonlijke ontwikkelingsproces van het stuk en de band tussen Jenne en Dario komen aan bod.

Het tweede stuk van de lesmap ondersteunt een analyse van het stuk door verdere achtergrond te bieden over dialect in het theater, theatermonologen en het gebruik van muziek op het toneel. Daarna biedt de map nog een aantal thema's aan die met de Franciscusmonoloog verbonden kunnen worden, gekoppeld aan stellingen die u de klas kan voorleggen met oog op debat en discussie. We sluiten af met een hoofdstukje tekstanalyse.

2. Wie is Dario Fo?

De tekst van *Franciscus, jongleur van Assisi* is een vertaling van een Italiaans toneelstuk, geschreven door Dario Fo. Hij schreef de eerste versie van *Lu Santo Jullare Francesco* in 1999, maar daarvoor heeft hij nog heel wat andere teksten en kunstwerken verwezenlijkt. Hieronder kan je wat meer informatie vinden over het boeiende leven van deze Italiaanse grootmeester en creatieve duizendpoot.

Dario Fo werd geboren op 24 maart 1926 in het dorpje Sanginiano in het noorden van Italië, als oudste van drie kinderen. Tijdens zijn jeugd verhuisde de familie meermaals vanwege de vader van Dario, die bij de spoorwegen werkte. Dario zelf stelt zijn vroege passie voor verhalen vooral via zijn grootmoeder geërfd te hebben. Daarnaast hebben ook de verhalen van de Lombardijse vissers en glasblazers van Porto Valtravaglia, een van de woonplaatsen uit zijn jeugd, een aandeel in zijn ambitie om verhalen te vertellen en te schrijven. Zij vertelden satirische verhalen in de cafés en waren heel geliefd want ze deden iedereen lachen.

In 1940 verhuisde Fo naar Milaan om verder te studeren, maar hij moest zijn studie onderbreken vanwege de Tweede Wereldoorlog. Later, na de oorlog, zette hij zijn studies in architectuur verder, maar kreeg hij te lijden onder mentale problemen. Na een zenuwzinking raadde de dokter Dario aan zich te concentreren op tijdsbestedingen die vreugde in zijn leven brachten. Daarop ging Dario Fo zich bezig houden met schilderkunst en verhalen vertellen. Deze vertellingen nam hij ook op voor de radio onder de titel *Poer Nano* (Milanees voor “arme dwerg”). Daarin nam hij het op voor het arme volk maar op een heel satirische wijze. Het was zijn eerste succes en de start van zijn carrière in het theater.

De start als auteur en theatermaker werd mede in de hand gewerkt door zijn ontmoeting met Franca Rame, zijn latere vrouw. Zij was een actrice afkomstig uit een oude theaterfamilie die oorspronkelijk

poppenspelers waren en van dorp naar dorp trokken met hun gezelschap. Zij bracht een hele theatertraditie mee in hun huwelijk en inspireerde Fo voor wat later omschreven werd als “het theater van Dario Fo”.

In 1964 richtte hij samen met zijn vrouw Franca Rame de theatergroep Nuova Scena op, dat een links-socialistische inslag had. Hij verdedigde de rechten van de arbeiders en moedigde hen aan om voor zichzelf op te komen. Dit is hij zijn leven lang blijven doen. Zoals Fo nog vandaag de dag zegt: “Het is het gewone volk, de arbeiders en de boeren die weten wat traditie is en dus de echte cultuur in handen hebben. Zij weten wat eten is, wat het is om te werken, verhalen kennen gebaseerd op eigen ervaring en vorige generaties. Het zijn niet zij die het geld in handen hebben en in ons digitale tijdperk hypes creëren. Zij maken de echte cultuur kapot!”.

Hij inspireerde zich voor zijn theater onder andere op de Italiaanse traditie van de commedia dell’arte, de oeroude vorm van volkstheater. Daarin komen de stereotypen voor van de knecht (harlekijn), de baas (pantalone, wat zoveel betekent als broek, met andere woorden, de broek dragen en dus baas zijn over de ander), de soubrette (Colombina, wat betekent het duifje) en vele andere personages. Evenals in de commedia dell’arte, is het theater van Fo gebaseerd op satire, op spot drijven met de heersers, zij die het geld en de macht in handen hebben, daarom denken dat ze belangrijk zijn, maar in werkelijkheid anderen exploiteren. Zo doorprijkt hij telkens het aspect macht en laat de onbenulligheid ervan zien.

In Nederland en België begon Dario Fo in de jaren 60 stilaan naam te maken als regisseur, schrijver en auteur. Hij inspireerde begin zeventiger jaren in Vlaanderen de theatergroep Internationale Nieuwe Scène die met *Mistero Buffo* een historisch theater succes behaalde. Dat was mede te danken aan de assistent van Dario Fo, Arturo Corso, die de regie voerde. Later, eind jaren ‘70 en begin jaren 80, had acteur Jan Declerix succes met Dario Fo’s monologen *De Tijger en Andere Verhalen* en *Obscene Fabels*.

In 1997 ontving Dario Fo de Nobelprijs voor de Literatuur voor zijn oeuvre, een van de grootste onderscheidingen uit zijn carrière. Samen met zijn vrouw Franca Rame schreef hij zijn hele carrière lang solostukken die zich inzetten voor de positie van de vrouw in onze maatschappij (bijvoorbeeld *Tutta casa letto e chiesa/ Volwassen Orgasme ontsnapt uit de Zoo*), maar ook talrijke komedies die ze samen opvoerden. Steeds waren het satires op actuele situaties in onze samenleving.

Franciscus, jongleur van Assisi is een solo die Dario Fo volledig herschreef in 2014 naar aanleiding van het aantreden van de nieuwe Paus die de naam Franciscus heeft gekozen. “Een Paus,” zo zegt Dario Fo, “die niet is als zijn voorgangers maar een frisse wind doet waaien door een stoffige kerk. Een ongewone verschijning die zich duidelijk inspireert op Franciscus van Assisi. “

Hij speelde deze nieuwe versie ook zelf in het afgelopen jaar.

In september 2015 nog schreef hij een stuk over het leven van Maria Callas, een operazangeres en legende in de wereld van de opera. Dit stuk werd onlangs opgenomen voor de Italiaanse televisie, RAI. Dario Fo speelt, met zijn 89 jaar, zelf daarin een hoofdrol. Franca Rame overleed in 2013. Het was een slag voor Dario Fo, maar niettemin gaat hij dagelijks door met schrijven, schilderen en nieuwe ideeën ten uitvoer brengen. Zoals hij zelf zegt: "Scheppen en blijven werken. Het is de enige remedie."

3. Wie is Jenne Declair?

Acteur Jenne Declair is geboren op 5 december 1977 in Antwerpen als zoon van Jan Declair en Caroline van Gastel. Hij heeft nog een halfbroer Flor en een halfzus Sofie die ook in de theater- en filmwereld zitten. Naast een liefde voor acteer-en televisiewerk kent Jenne een grote passie voor muziek. Hij speelt piano en gitaar en componeert ook voor televisie en theater.

Televisie en film

Zijn bekendheid bij het grote publiek verwierf Jenne door de jeugdreeksen *W817* (1999-2003) en *Clickid* (2008-2009) op Ketnet, maar hij speelde daarnaast ook heel wat grote rollen in series in Vlaanderen (onder andere *De Kavijacks*, *De Vijfhoek*, *Salamander*, *Van God Los*, *Den elfde van den Elfde...*).

Daarnaast was hij ook op het witte doek te zien in films in Vlaanderen als *Dief* (1998) en het meest recent in *The Bowling Balls* (2014). In Nederland speelde hij onder meer mee in *Antonia* (1995), *De Verlossing* (2001), *Michiel de Ruyter* (2015) en *Schone Handen*, die in december 2015 uitkomt.

Theaterwerk

Tijdens zijn televisie- en filmcarrière bleef Jenne Declair ook actief in de theaterwereld. Sinds een aantal jaren is hij werkzaam bij theatergezelschap Het Ongerijmde, samen met Danny Timmermans, Machteld Timmermans en Kadèr Gürbüz. Samen brachten zij enkele klassiekers op de planken zoals *Tsjechov in love* (2009, naar Anton Tsjechov), *Hypoliet* (2010, naar Sophocles), *Julius* (2012, naar *Julius Caesar* van Shakespeare) en *Kwakzalver* (2013, naar *Le Médecin Malgré lui* van Molière). *Ernst*, de nieuwste productie van Het Ongerijmde, toert vanaf oktober 2015 door Vlaanderen.

Het Ongerijmde kiest er bewust voor aan de slag te gaan met klassiek tekstmateriaal. Niet met de bedoeling om door een ingewikkelde, intellectualistische analyse tot een vergezochte interpretatie te

komen, maar om via spel en scenografie een persoonlijke en hedendaagse visie neer te zetten. De voorstellingen worden gespeeld in een kernachtige, gebalde taal, ontdaan van onnodige franjes, waardoor de inhoud op een elegante en slimme manier in haar waarde wordt gelaten. Via bewuste selectie van scènes, klemtonen en beelden, laat er zich een duidelijke interpretatie voelen.

In 2012 en 2013 maakte Jenne Declair ook het muziekstuk *Liefste Ellendeling*, een poëtisch rockconcert naar een tekst van Hugo Claus. Hij werkte hiervoor samen met zangeres Mira, Stoffel Verlackt (slagwerk) en Tim Vandenbergh (bas).

Franciscus, jongleur van Assisi is het eerste solo theaterstuk dat Jenne Declair speelt.

Muziek

Ook op muzikaal vlak stonden er de afgelopen jaren interessante projecten op de agenda. Zo speelde Declair als zanger mee in *Louis*, een concertreeks als ode aan Louis Neefs en *Ramses*, een hommage aan Ramses Shaffy.

De laatste jaren was Jenne Declair vooral bezig met zijn groep 'Hotel Amigo', een reggae/rock 'n roll band die zowel Engelstalige als Nederlandstalige muziek bracht. Hij componeerde ook de muziek voor een aantal reeksen van Ketnet en voor de theaterproductie *Don Quichotte* van Het Ongerijmde.

4. Een woordje over Franciscus van Assisi

Jeugd

Franciscus van Assisi wordt in 1182 geboren in Assisi als zoon van de welgestelde koopman Petrus van Bernardone en zijn vrouw Pica De Bourlemont. Oorspronkelijk kreeg hij de naam Giovanni mee, maar al snel kreeg hij de bijnaam Francesco of 'Fransman' van zijn vader, vermoedelijk vanwege de handelsmissies die Franciscus in opdracht van zijn familie in Frankrijk uitvoerde en het feit dat zijn vrouw een Française was. Vanaf zijn geboorte was het duidelijk wat voor leven er voor Franciscus uitgestippeld was, een leven waarbij Franciscus in de voetsporen van zijn rijke vader zou treden.

Volgens Thomas van Celano, die het levensverhaal van Franciscus als eerste neerschreef, leefde Franciscus tijdens zijn jonge jaren als een ware wildebras met bijhorende feestmalen en dure bezittingen. Ook tijdens zijn jeugd toonde Franciscus waarschijnlijk al interesse voor zijn medemens en voor talent en creativiteit. Hij had daarnaast plannen zijn leven aan de liefde te wijden, ridder te worden of zijn kost te verdienen als zanger of troubadour.

Ommekeer

Franciscus kende aanvankelijk interesse in het wereldse leven en de liefde. Daar kwam echter verandering in met de veldslag tussen Assisi en Perugia in 1202 waarbij Franciscus krijgsgevangen werd. Zijn vader stond in voor de betaling van de borgsom, maar dat kon niet verhinderen dat Franciscus in het jaar daarna lang en ernstig ziek werd. Na deze louterende periode toonde hij steeds meer interesse voor de slachtoffers van de ziekte lepra, die op dat moment absoluut niet welkom waren in de samenleving. Steeds meer bekeerde hij zich tot een leven van armoede en dienstbaarheid aan de minderbedeelden terwijl het wereldse leven hem geleidelijk aan minder aansprak. In 1205 kreeg hij volgens de legende een visioen waarbij Christus hem toesprak. Na deze

ervaring wijdde hij zijn leven volledig aan zorg voor melaatsen, gebed en het herstel van de kerkjes in de omgeving. Hij leefde als een kluizenaar en bedelde zijn voedsel bij elkaar.

De vader van Franciscus, die een heel ander levenspad voor zijn zoon voorzien had, legde zich niet bij deze keuzes van zijn zoon neer. Met zowel dreiging als verleiding probeerde hij hem opnieuw tot het wereldse leven te bekeren, maar in 1205 legde Franciscus uiteindelijk zijn wereldse kledij aan de voeten van zijn vader om zich volledig aan God te wijden.

De volgelingen van Franciscus

In 1208 kreeg Franciscus zijn eerste volgelingen die de namen Bernardus van Quintavalle en Petrus Catani hadden. Toen zij besloten de levenswijze van Franciscus te volgen, ontstond er een ware beweging. Nog in 1208 gaf de abt van het Benedictusklooster op de Monte Subasio het kerkje van Porziuncola in het dal bij Assisi in bruikleen aan Franciscus om het tot het centrum van zijn nieuwe beweging te maken.

Franciscus verlangde ernaar dat de paus de levenswijze van zijn orde zou goedkeuren en trok in 1209 met enkele broeders naar paus Innocentius III, die oorspronkelijk geen interesse toonde. De legende wil dat de paus toen een droom kreeg waarin hij zag dat Franciscus met zijn eigen menselijke kracht de basiliek van Lateranen van instorting redde. Er zit een kern van waarheid in deze legende aangezien de strenge en machtige paus waarschijnlijk tijdig de populariteit van Franciscus inzag. In deze periode van verandering klonken steeds meer stemmen die een soberheid van de kerk eisten in plaats van de rijke almacht en dat was precies waar Franciscus en zijn orde voor stonden. Door de levenswijze van de Franciscanen te aanvaarden, kon de paus daarop inspelen. Franciscus schreef een heuse regel, die in 1223 door paus Honorius III werd goedgekeurd. Op dat moment werden ze een kloosterorde en noemden zich 'minderbroeders' (Fratres Minores). In korte tijd breidden zij zich uit over heel Italië, Spanje en Frankrijk.

Vredevolle houding

In de verhalen die over Franciscus verteld worden, toont hij zich als een vredevol en tolerant persoon die respect toont voor de mening van zijn medemens. In het bijzonder met betrekking tot de islam nam Franciscus een vreedzame houding aan, die door de meeste van zijn tijdgenoten niet gedeeld werd. Voor Franciscus was geweldloosheid de manier om met de ander om te gaan, werk en leven te delen en God te ontdekken in het middelpunt van deze interactie.

Zijn belangrijkste regel met betrekking tot de omgang met andersdenkenden en andersgelovigen is dan ook afwijzing van woordenstrijd. Zelfs woorden moeten als wapen neergelegd worden.

Franciscus verlangde daarentegen armoede, soberheid en vooral dienstbaarheid aan de (andersdenkende) ander.

Tegelijk hechtte Franciscus veel waarde aan het individu en zijn talenten en de positie daarvan in een groep gelijkgezinde mensen, een broederschap. Samenwerking was de manier om in elkaars noden en behoeften te voorzien voor hem.

Relatie met de natuur

In veel verhalen staat de relatie tussen Franciscus en de natuur centraal. Hij zou regelmatig een praatje met de dieren in zijn omgeving geslagen hebben. Het best komt dit tot uitdrukking in het Zonnelied. In het lied bezingt Franciscus de buitenwereld in al haar aspecten, waaronder ook het lijden van de mens. Daarnaast toont de natuur zich in dit Zonnelied ook als een prachtige weergave van waartoe de Schepper in staat is. Het is de spiegel van het leven en de grilligheid van het lot dat de levensloop van de mens kenmerkt. Franciscus had een hele sterke band met de natuur. Sinds 1929 is 4 oktober, de feestdag van de heilige Franciscus, uitgeroepen tot Werelddierendag.

Levens einde

Vanaf 1223, kort na de goedkeuring van de regel van de Minderbroeders, gaat de gezondheid van Franciscus er steeds meer op achteruit. In 1219 was hij al afgetreden als hoofd van de orde en opgevolgd door Petrus Cantani, een van zijn eerste volgelingen. In 1224 besluit hij naar La Verna, een berg ten Noorden van Umbrië te gaan, waar hij de stigmata (de wonden van het lijden van Jezus) zal ontvangen. Ook in 1225 trekt hij nog rond, maar hij lijdt aan ernstige ziektes, heeft veel pijn en moet op zoek naar behandeling voor zijn oogziekte. Tegelijk is dit echter ook het moment dat hij nog de kracht vindt om zijn bekende Zonnelied te schrijven. Kort daarna, in 1226, maakt Franciscus zijn testament op in Porziuncula, waar hij op zaterdag 3 oktober overlijdt. Zijn lichaam wordt naar Assisi gebracht en wordt dan in de kerk San Giorgio begraven.

De orde van Franciscus na zijn dood en de verschillende legenden

Twee jaar na zijn dood werd Franciscus door paus Gregorius IX heilig verklaard. Kort daarna begon de bouw van de Sint-Franciscusbasiliek op het graf, die er vandaag nog steeds staat.

Na het overlijden van Franciscus ontstonden er in de orde al snel hevige twisten over de juiste levenswijze. De minorieten wilden het ideaal van soberheid uit de regel schrappen, terwijl de spiritualen voor armoede kozen. In 1260 besloot de kerk aan theoloog Bonaventura te vragen een officiële biografie te schrijven waaraan een juiste levenswijze verbonden kon worden. Alle andere beschrijvingen van het leven van Franciscus werden voor de broeders verboden.

Er bestaan heel wat legenden rond het leven van Franciscus. Er worden over zijn omgang met dieren heel wat verhalen verteld. Zo zou hij voor de vogels geprekeert hebben, die hem konden verstaan en begrijpen en slaagde Franciscus erin een bloeddorstige wolf tot kalmte te overtuigen. Ook zou Sint-Franciscus het gebruik van de kerststal uitgevonden hebben. Hij heeft ertoe bijgedragen door zelf een stal met een heel dorp op te zetten in Greccio in 1223.

5. Jenne Declair en Dario Fo

In de jaren '70 maakte Dario Fo als schrijver naam in Vlaanderen door het grensverleggend acteerwerk van de geëngageerde theatergroep De Nieuwe Internationale Scene. In 1972 koos deze toneelgroep ervoor om Dario Fo's solo theaterstuk *Mistero Buffo* als spektakel theaterstuk in Vlaanderen op te voeren, wat een fenomenaal succes werd. Het blijft dan ook een van de belangrijkste theaterproducties in Vlaanderen tot op de dag van vandaag, zowel op kritisch als populair vlak.

Een van de acteurs die met De Nieuwe Internationale Scene en *Mistero Buffo* succes oogstte was Jan Declair, de vader van Jenne Declair. Hij is tot op vandaag een bekend en gevierd acteur in Vlaanderen. In de jaren '70 reisde hij ook solo in Vlaanderen rond met enkele teksten van Dario Fo.

Zijn eerste solo was *De Tijger en andere verhalen*. Het bevatte onder meer *Het eerste mirakel van kinneke Jezus*, een stuk dat door de opnames van de openbare omroep destijds onsterfelijk geworden is. Het sappige Antwerps dat erin gebruikt wordt, maakt het ook tot waardevol archiefmateriaal. De tweede solo van Dario Fo waarmee Declair daarna rondtoerde, was *Obscene fabels*. Het gaat eveneens om fantastische, bijna surrealistische vertellingen die zeer vrijmoedig en met veel humor afrekenen met een schrikwekkend moralisme ten aanzien van de seksualiteit en de repressie die hieruit voortvloeit.

Jenne Declair werd geboren in 1977 en zag als klein kind zijn vader veel optreden. Zijn moeder, de Nederlandse actrice Caroline van Gastel, was ook lid van de Nieuwe Scene en stond tot twee weken voor zijn geboorte mee op het toneel in een muziekstuk van Dario Fo door de Nieuwe Scene. Je kan zeggen dat Jenne Declair het theaterspelen en muziek maken al in de moederbuik mee beleefde. Doordat zij als assistente en actrice nauw ging samenwerken met Franca Rame en Dario Fo, kwam Jenne als zesjarig kind al gauw persoonlijk in contact met de theatermaker Dario Fo en zijn vrouw in Italië. Met Dario zat hij te schilderen in diens atelier en een keer, toen deze optrad en de voorstelling

live werd uitgezonden op televisie, zat hij met Franca en Caroline te kijken voor de televisie. Toen Dario de volgende dag terug thuis kwam was het eerste wat hij wilde weten of de kleine Jenne zijn voorstelling geestig had gevonden. Hij zei : “als een kind moet lachen bij mijn voorstelling, dan is het een bewijs dat ik goed gespeeld heb.”

Later ging Jenne Dario Fo en Franca Rame af en toe opzoeken in Milaan. “Ah, il bambino!”(ah, het kind!) riep Franca dan. Begin 2014 vroeg Jenne aan Dario of hij akkoord zou gaan dat hij diens *Franciscus, jongleur van Assisi* ging spelen. Het is niet verbazend dat Dario Fo Jenne onmiddellijk aan tafel zette en samen met hem een eerste lezing deed. Voor hem was Jenne het kind dat thuiskwam. Hij heeft Jenne begeleid doorheen het maakproces van deze solo die Fo op dat moment ging herschrijven. Jenne, op zijn beurt, volgde Dario in het herschrijven van het stuk en de keren dat hij het uitprobeerde in try-outs met een publiek van ongeveer duizend mensen. Daarnaast gingen ook Caroline van Gastel, Fabrizio Di Giovanni en Maria Chiara Di Marco met Jenne aan de slag bij de repetities in Antwerpen. Fabrizio, acteur en theatermaker, en Maria Chiara, scenografe, hebben een eigen gezelschap (Teatro Itinerario) maar werken al jaren samen met Dario Fo als regieassistent en scenograaf.

Franciscus, jongleur van Assisi wordt gespeeld in het Antwerps, of, zoals Jenne het zegt, een mengelmoes van iets dat lijkt op het Antwerps. Voor Dario Fo is de volkstaal een absolute vereiste bij al zijn solo theaterstukken. Franciscus was bovendien iemand van het volk en dus is het noodzakelijk om dicht bij de volkstaal te blijven.

Deze solo is duidelijk geschreven in de stijl die Dario Fo kenmerkt: de satire. De lach van de herkenning vervult een kritische functie. De toeschouwer lacht, maar beseft tegelijk dat er iets scheelt aan het beeld van de samenleving dat geschetst wordt op de scene. Deze theatersolo houdt de maatschappij een kritische spiegel voor en confronteert het publiek met zichzelf en de bekrompen ideeën die de mens soms ongemerkt ontwikkelt. De tekst en de uitvoering schoppen tegen de schenen van het heersend gedachtengoed, maar door de humoristische inslag wordt dit door de toeschouwer geaccepteerd en begrepen. Dario Fo zegt hierover: “Het is de enige manier om iets te laten doordringen bij de mensen van wat anders niet in hun hoofd zou gaan.”.

6. Analyse: *Franciscus*

De theatermonoloog

We spreken van een monoloog in het theater als één personage zijn gedachten naar voren brengt. Dat kan gericht zijn aan een of meerdere andere personages of aan het publiek. Monologen komen vaak voor in films of theaterstukken, maar ook in poëzie gaat het vaak om een monoloog van het schrijverspersonage. Denk maar aan al die gedichten waarin de schrijver zijn gevoelens voor de lezer op tafel legt.

In het Grieks theater, beschouwd als de oorsprong van onze Westerse toneelgeschiedenis, waren monologen al aanwezig. Sterker nog, monologen vormden de oorsprong van hun theatertraditie, waaruit zich later dan dialogen ontwikkeld hebben. Bij de Romeinen waren monologen ook heel populair, nog veel meer dan in het Grieks theater of in onze toneeltraditie vandaag. Ze werden gebruikt om een stuk uit het verhaal te vertellen dat moeilijk uit te beelden was en om duidelijk te maken dat er tijd verstreken was. Het ging echter nooit om een heel stuk dat door één persoon opgevoerd werd, zoals dat bij *Franciscus, jongleur van Assisi* het geval is, waarbij Jenne verschillende personages speelt. De monologen waren bij onze voorouders een deeltje van een voorstelling met verschillende acteurs.

Ook in de renaissance werd deze traditie verder doorgezet. De monologen waren een deel van het stuk en werden door de acteurs af en toe gebruikt om aan het publiek een stukje van het verhaal uit te leggen, of wat uitleg te geven bij de beslissingen die ze namen. Bij *Franciscus* gaat het duidelijk om een monoloog in een andere zin van het woord, een vorm van solotheter. Jenne Decleir staat niet samen met andere acteurs op het toneel. Het is ook niet zo dat hij even de tijd neemt om rechtstreeks aan het publiek uit te leggen wat er met zijn personage aan de hand is. Jenne speelt de

verteller, Franciscus zelf en de andere personages en wisselt regelmatig tussen al die verschillende rollen. Op een bepaald moment in de voorstelling kruipt hij zelfs in de huid van een wolf om een van de episodes uit het leven van Franciscus uit te beelden! Toch zouden we ook in dit geval van een monoloog kunnen spreken omdat de acteur alleen op het podium staat, ook al vertolkt hij dan verschillende personages.

Dit soort monologen komen niet zo vaak voor omdat veel toneelspelers toch graag anderen om zich heen hebben, eventueel om op terug te vallen. Bij deze soort monologen zijn alle blikken echter op de ene acteur gericht die alleen de voorstelling dragen moet. Toch komen de meeste toneelspelers tijdens hun carrière met deze ervaring in aanraking. Bij heel wat audities voor nieuwe voorstellingen wordt er immers precies dit soort monoloog verwacht van de acteur, vaak met een tijdslimiet van ongeveer twee minuten.

Dialect in het theater

Dialect is in veel cultuurvormen de laatste jaren aan een opmars bezig. Het is weer populair doordat deze taalvariëteiten als belangrijk cultureel erfgoed gezien worden. Theatergroepen en -acteurs kiezen er dan ook bewust voor om een stuk te brengen in een andere taalvorm dan de Nederlandse Standaardtaal. *Franciscus, jongleur van Assisi* wordt deels in een soort Antwerps dialect gespeeld en vormt daarmee geen uitzondering meer in onze Vlaamse theatergeschiedenis. Wel is het zo dat de volkstaal in dit stuk refereert naar een oude taal. Franciscus kwam uit Umbrië en sprak het toenmalige Umbrisch. Dus wordt er in de Vlaamse vertaling een mengelmoes van dialect gehanteerd dat aanleunt aan het Antwerps. Ook worden woorden verbasterd, zeg maar uitgevonden zodat ze heel oud klinken. In zijn geheel krijg je daardoor een “oud” aanvoelende taal in tegenstelling tot een platte, hedendaagse streektaal.

In de jaren '60 begonnen de hoogdagen van het Algemeen Belgisch Nederlands, dat zeer sterk werd gepromoot als taal voor het publieke domein. Daar behoorden ook theater en televisie toe, ook al was dialect ook toen nog steeds populair als omgangstaal op café en onder de kerktoren. Er was toen een zekere verwachting ontstaan dat de burger beide variëteiten beheerste en zelf kon beslissen wanneer deze ingezet moesten worden. Dialect, de authentieke taalvariant, werd ook toen al gekoesterd. Op het theater en in televisie koos de redactie echter wel voor de Algemene Standaardtaal, ook al zijn er ook hier uitzonderingen op. Bij het geëngageerde toneel van de Internationale Nieuwe Scène (zie boven) werd de volkstaal bewust gehanteerd als uitdrukking en appreciatie van de taal die het volk spreekt. Dit tegen alles in want het was “not done”. Bij series zoals *Slisse* en *César* en wat we vandaag dikwijls horen op televisie, gaat het om een link met het volkse, meer het populaire, zeg maar populistische inslag.

In een politiereeks kan dialect als taaltje voorkomen, al dan niet ondertiteld. Vaker echter gaat het om tussentaal, de taalvariëteit die het spectrum tussen dialect en Standaardtaal opvult. Toch kunnen we niet stellen dat de opwaardering van het dialect zo sterk is dat ze de Standaardtaal in alle contexten zou kunnen vervangen. De meeste mensen vinden dialect niet geschikt voor serieuze Nederlandstalige communicatie. Denk maar aan de commotie die Natalia veroorzaakte toen ze de MIA's afgelopen jaar presenteerde in een Kempisch accent. Een juist gebruik van dialect of tussentaal in een passende culturele context wordt daarentegen door niemand als een probleem beschouwd.

Dat is ook het geval in *Franciscus, jongleur van Assisi*. Het gebruik van Antwerpse tussentaal benadrukt het volkse 'normale' karakter van Franciscus en zijn broeders zonder dat het onverstaanbaar wordt. Bovendien functioneert het ook als onderscheidingsmiddel tussen de verteller en de verschillende personages die duidelijk een andere taalvariëteit beheersen.

Muziek in het theater

Muziek kan in een theatervoorstelling gebruikt worden als achtergrondelement. Het bepaalt dan mee de sfeer van het stuk en de gemoedstoestand van de toeschouwer zonder echt op de voorgrond te treden als een element dat betekenis schept. Dat kan ook anders. In muziektheater, opera of musical is muziek een volwaardige 'medespeler' die naast sfeerscheppen ook betekenis op het publiek overbrengt. Personages vertellen over hun gevoelens of dramatische motivaties door middel van zang en muziek, of de muziek op zich vormt een feitelijk element in het verloop van het verhaal.

Ook in *Franciscus, jongleur van Assisi* wordt er muziek gebruikt. Een van de centrale elementen uit de geschiedenis van Franciscus is het Zonnelied dat hij aan het eind van zijn leven in 1225 schreef. Hieronder een stukje van de tekst van dit lied:

*“Allerhoogste, almachtige, goede Heer,
van U zijn de lof, de roem, de eer en alle zegen.
U alleen, Allerhoogste, komen zij toe
en geen mens is waardig uw naam te noemen.
Wees geprezen, mijn Heer met al uw schepselen,
vooral door mijnheer broeder zon,
die de dag is en door wie Gij ons verlicht.
En hij is mooi en straalt met grote pracht;
van U, Allerhoogste, draagt hij het teken.
Wees geprezen, mijn Heer, door zuster maan en de sterren.
Aan de hemel hebt Gij ze gevormd, helder en kostbaar en mooi.”*

[...]

*Wee hen die in doodzonde sterven;
gelukkig wie zij in uw allerheiligste wil vindt,
want de tweede dood zal hun geen kwaad doen.
Prijs en zegen mijn Heer,
en dank en dien Hem in grote nederigheid”*

In zijn Zonnelied prijst Franciscus de natuur en de wereld die hij om zich heen aantreft als een uiting van al wat de schepper kan, maar ook als bewijs dat het leven, net als de natuur, grillig kan zijn. Het vormt een bewijs dat de mens van het leven kan genieten, maar ook door lijden getroffen zal worden, wat Franciscus door zijn zieke toestand op het moment dat hij dit lied schreef waarschijnlijk zelf ondervond. Het is uitzonderlijk dat een christelijk lied ook ziekte en dood mee vermeldt in plaats van alleen de heer te prijzen.

Het Zonnelied is zo een belangrijk element in *Franciscus, jongleur van Assisi*, dat we niet kunnen zeggen dat muziek enkel gebruikt wordt om sfeer te scheppen. Het lied toont het vreedvolle karakter van Franciscus aan, zijn liefde voor de natuur en vormt sterk het beeld mee dat van de heilige geschetst wordt. Het toont hem vooral als iemand met respect voor elk levend wezen dat zijn pad kruist, ook voor degenen die andere (geloofs)overtuigingen hebben dan Franciscus zelf. Deze houding is vandaag opnieuw erg actueel in het kader van het scharnierpunt waarop onze Westerse beschaving zich bevindt. Hoe gaan wij om met de (andersdenkende) medemens? Hieronder vindt u een aantal stellingen en thema's om een verder gesprek over tolerantie en respect met de leerlingen mogelijk te maken.

7. Nabespreking en conversatie

Franciscus de heilige jongleur van Assisi is een erg actueel stuk geworden door de thema's die erin voorkomen en die vandaag ook nog vaak centraal staan als uitdagingen waarmee we als mens te maken krijgen. Het stuk kan dan ook een uitstekend aanknopingspunt te zijn om een klassikale discussie op te starten of de leerlingen aan te zetten over enkele actuele thema's, gebeurtenissen en stellingen verder na te denken.

7.1. Thema's en actuele onderwerpen Vluchtelingencrisis en hulp bieden aan mensen in nood

Voor Franciscus was het helpen van zijn medemens de basis van een goed leven en tegelijk de hoeksteen van de maatschappij. Alleen door een goede samenwerking kan er een gemeenschap ontstaan waar iedereen bijhoort, iets waar hij enorm veel belang aan hechtte. Franciscus koesterde het talent van iedere persoon en waardeerde het individu en zijn capaciteiten sterk. Die moesten in de maatschappij tot het uiterste benut worden. Het gaat niet om het doel, maar om de middelen die ieder biedt.

Deze houding van Franciscus kan vandaag gemakkelijk gekoppeld worden aan de manier waarop we naar de huidige vluchtelingenproblematiek kijken. Talrijke mensen uit het Midden-Oosten en het Afrikaanse continent komen in Europa op zoek naar een leefbare toekomst. Hoe verwelkomen wij de mensen die niets meer hebben en gruwelijke ervaringen achter de rug hebben? Zien we ze als indringers of vangen we ze op en schatten we deze nieuwe talenten naar waarde?

Racisme en andere geloofsovertuigingen

De opinie van Franciscus met betrekking tot mensen met andere geloofsovertuigingen is een van de meest moderne aspecten van zijn visie. Hij pleit voor een totale geweldloze houding tegenover

elkaar, waarbij zelfs verbale beledigingen uit den boze zijn. Voor hem is het verkiesbaar sober te leven en elkaar te helpen, ongeacht verschillende visies op leven en dood. Het blijft zaak elkaar zo goed mogelijk te helpen waar dat kan.

Hoe kijken jongeren naar degenen die anders zijn? Hoe nemen wij mensen met een andere huidskleur waar of hoe reageren we op mensen met een andere geloofsovertuiging? We hebben meningen waarvan we ons niet altijd gewaar worden, die we niet bewust controleren, en die ons dagelijks leven beïnvloeden. Wij schrijven (onjuist) eigenschappen toe aan een persoon op grond van de sociale groep waarmee we hem of haar associëren. Onze meningen zijn vaak bevooroordeeld omdat ze zijn gebaseerd op deze impliciete associaties, en niet op objectieve feiten. De conflicten die daaruit volgen, vormen een van de belangrijkste uitdagingen van onze hedendaagse maatschappij.

Gezondheidszorg en angst voor besmetting

Tijdens zijn leven werd Franciscus zelf meermaals door ziekte getroffen. De eerste keer dat dit hem overkwam, vlak na zijn gevangenschap, vormde voor hem een keerpunt in zijn leven. Vooral zijn houding tegenover de melaatse inwoners van de stad veranderde sterk. De ziekte lepra was op dat moment in Italië nog een echte epidemie en melaatsen werden uitgesloten uit de maatschappij. Franciscus stond er na zijn bekering om bekend erg met hen begaan te zijn.

Hiv, kanker, ALS, ebola,.. Onze huidige wereld wordt, ondanks de moderne geneeskunde, nog steeds door ontelbare ziektes van allerlei aard beïnvloed. Iedereen kent wel iemand met een levensbedreigende of chronische ziekte, maar hoe gaan wij daarmee om? Het is niet altijd gemakkelijk om als gezond levend wezen een houding tegenover zieke mensen aan te nemen. Hoe reageren we bovendien op ziektes die ver-van-ons-bed lijken, maar in derdewereldlanden ontelbare slachtoffers maken? Met angst om mogelijke besmetting of met pogingen om anderen waar dat kan toch te helpen?

Milieu en ecologisch denken

Franciscus kende een groot respect voor de natuur en al haar levende wezens, wat hij allemaal als een uitdrukking van Gods' kracht beschouwde en als een spiegel van het menselijk leven. Hij vertoefde graag in de natuur en voelde zich er sterk mee verbonden, waarvan het Zonnelied de beste uitdrukking vormt. De sterke band tussen Franciscus en zijn groene omgeving heeft aanleiding gegeven tot heel wat legendes, waaronder die over de wolf die ook in de voorstelling voorkomt.

De zorg voor natuur en milieu is vandaag brandend actueel. Onze planeet is in gevaar en de mens moet duidelijk actie ondernemen om problemen zoals afvalverwerking of de opwarming van de aarde tegen te gaan. Wat kunnen de leerlingen zelf doen? Is het mogelijk om als individu iets bij te

dragen tot een betere zorg voor onze aarde en haar levende wezens? Wat kan er op grotere schaal gebeuren om te vermijden dat de natuur verder lijdt onder het bestaan van het menselijk ras? Deelthema's zoals afvalverwerking en recycling, vegetarisme en biologische voeding en water, mobiliteit en energie passen ook binnen dit overkoepelende thema van zorg voor de natuur.

7.2. Stellingen en vragen

Vluchtelingen crisis en hulp bieden aan mensen in nood

- Wie zijn de mensen aan wie Franciscus vandaag hulp zou verlenen als hij in jouw omgeving woonde?
- Waar zou Franciscus vandaag in onze moderne wereld geboren worden als hij zelf zou mogen kiezen?
- Akkoord/Niet-Akkoord: Zelf kan ik niets doen om de mensen in nood te helpen omdat ik nog te jong ben.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Mensen in armoede of op straat hebben die situatie zelf gezocht.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Vluchtelingen zouden strenger onderzocht moeten worden alvorens ze een verblijfsvergunning krijgen.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Iedereen, ook nieuwe Belgen, moet in aanmerking komen voor een uitkering.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Werkloze Belgen zouden klusjes moeten verrichten in de periode dat ze geen werk vinden.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Als mijn diploma in een ander land niet zou gelden, zou ik werk aannemen dat onder mijn opleiding ligt. Werk is werk.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Alvorens Belg te worden, moeten nieuwe Belgen aantonen minstens één van de drie landstalen te beheersen.

Racisme en andere geloofsovertuigingen

- Wat zijn racisme en discriminatie precies?
- Welke groepen werden in de tijd van Franciscus gediscrimineerd en waarom?
- Welke groepen worden in onze maatschappij naar jouw mening vandaag gediscrimineerd?
- Heb je zelf al te maken gekregen met racisme of discriminatie tegenover jezelf of tegenover vrienden/kennissen?
- Hoe kan je zelf iets doen tegen racisme? Welke lessen kunnen we hier van Franciscus vandaag nog toepassen?

- Akkoord/Niet-Akkoord: Vandaag de dag is racisme in onze maatschappij sterker aanwezig dan in de tijd van Franciscus.
- Akkoord/Niet-Akkoord: In onze hedendaagse samenleving wordt er te snel van racisme gesproken.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Mensen met een andere afkomst krijgen minder kansen in onze maatschappij.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Mensen met een andere afkomst moeten zich aanpassen aan de cultuur waarin ze belanden.

Gezondheidszorg en angst voor besmetting

- Lepra was in de tijd van Franciscus een reden om mensen volledig te verstoten. Bestaat dit fenomeen vandaag ook nog?
- Welke ziektes vormen vandaag uitdagingen voor de moderne mens?
- Hoe kan je zelf iets bijdragen aan de strijd tegen ziekte in België?
- Denk je dat je ook kan bijdragen aan de gezondheidszorg wereldwijd?
- Hoe ga jij om met zieke mensen in je omgeving? Wat kan je voor hen doen om het leven dragelijk te maken?
- In de tijd van Franciscus was lepra sterk aanwezig. Ook vandaag maakt de ziekte nog slachtoffers in derdewereldlanden. Hoe komt dat, denk je?
- Akkoord/Niet-Akkoord: Zieke mensen kunnen niet gelukkig zijn.
- Akkoord/Niet-akkoord: Bij een epidemie is het vooral zaak de grenzen zo snel mogelijk af te sluiten om besmetting te voorkomen.
- Akkoord/Niet-akkoord: Ik zou nooit afreizen naar een gebied waar een besmettelijke ziekte heerst.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Als Belg kan je weinig doen aan de epidemieën die in derdewereldlanden heersen.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Grote hulpacties en -organisaties geld geven is nutteloos. Je kan beter kiezen voor een kleine organisatie waarbij je weet wat er met je geld gebeurt.

Milieu en ecologisch denken

- Franciscus had een sterke band met de natuur. Hoe zou hij reageren als hij onze huidige milieuproblemen onder ogen kreeg?
- Denk je dat de omgang van de mens met de natuur sinds de tijd van Franciscus veranderd is? Op welke manier?
- Franciscus was geen vegetariër. Denk je dat hij daar vandaag wel voor zou kiezen?

- Wat zouden we zelf kunnen doen om de milieuproblemen tegen te gaan?
- Welke stappen onderneem jij al om onze planeet een stukje schoner te houden?
- Akkoord/Niet-Akkoord: De plastic zakjes in de supermarkt zouden verboden moeten worden.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Ecologisch geproduceerde kleding kopen is zinloos. Als ik een niet-ecologisch T-shirt laat hangen, koopt een ander het wel.
- Akkoord/Niet-Akkoord: De overheid neemt te weinig initiatief om België groener te maken.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Als gewone burger kan je weinig tegen milieuvervuiling, water- en energieverspilling en opwarming van de aarde beginnen.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Initiatieven zoals Donderdag Veggiedag of autovrije zondag maken de mens bewust van onze huidige milieuproblemen.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Milieugroeperingen die de wet overtreden door actie te voeren, moeten worden verboden.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Sluikstorten en andere vormen van vervuiling moeten strenger beboet worden.
- Akkoord/Niet-Akkoord: Cosmetische proeven op dieren zouden verboden moeten worden.
- Akkoord/Niet-Akkoord: België zou zich meer moeten inzetten voor groene energie en de kerncentrales moeten sluiten.

7.3. Tekstanalyse

Thema: Wat zou Franciscus vandaag doen?

Hij had het over 'delen' in plaats van 'geven'.

In het stuk heeft hij een uiteenzetting met de Paus, die liefdadigheid volledig interpreteert op zijn manier:

Paus: ...ge moet zorgen om een beetje reserve aan te leggen in goede tijden...niet alleen voor u...maar ook voor uw armen! Want hoe kunt ge anders aan liefdadigheid doen als ge van tevoren niet het een en ander hebt verzameld? En dus, als iemand beseft wat voor een heilig mens ge zijt, naar u toekomt en zegt: "Franciscus, ik heb een groot vertrouwen in uw goedheid! Ik schenk u twee grote zakken met etenswaar." Franciscus, pak het! Een ander komt toe met een kar vol brood en kaas... "Dankuwel!" (doet de geste van het verzamelen) en ge pakt het. Komt er een die zegt: "Ik heb een kist vol graan.." Ja, die pakken we! En dan bergen we brood, spelt en andere weldaden netjes op in het schapraai, de provisiekast. Pak het en berg het op!

Franciscus antwoordt daarop: Nee, dat mag niet!

Paus: Hoezo, dat mag niet?

Franciscus: Nee, ge kunt geen goederen hamsteren die ze u schenken. Iedereen moet voor zichzelf uitmaken of hij aan liefdadigheid wil doen. Ge gaat gewoon op een arme af en ge zegt: 'Zijt gij behoeftig? Hier, pak aan!' Want, zie, als ik eten of waren opzij leg om uit te delen aan de armen...het feit alleen al dat ik ga uitdelen, schenkingen doe, dat is een privilege waardoor ik een grote voordeel positie krijg.

'Pak aan...dit bord vol met eten is voor u! ... Voor u, arme luis die crepeert van de honger: twee zakken met brood! Zie eens wat een vet kalf...vers en levend! Hier, slacht gij die maar, want ik kan niet tegen bloed!...En nu gij!...Voor u? voor u, voor u, niks, nog geen kruimeltje! Het spijt me...hebt ge honger? Ik geef u niets, want ge staat me niet aan! Is het onrechtvaardig? Kan me niet schelen: ik beslis of ge eet of sterft! Ik ben de baas van de liefdadigheid! Want liefdadigheid is de grootste macht die ge in deze wereld kan bezitten.'

Kan je deze tekst koppelen aan de uitspraak van de huidige paus Franciscus over de vluchtelingen crisis:

'Paus Franciscus vraagt parochies om te helpen bij de opvang van de tienduizenden vluchtelingen die deze weken naar Europa komen. "Ik roep alle parochies, geloofsgemeenschappen en kloosters op om elk één vluchtelingengezin op te nemen",...'

Hoe rijm je dat met alle argumenten tegen het accepteren van vluchtelingen die de ronde doen?

Hoe zie je 'delen' in tegenstelling met 'geven' (zie hierboven het stukje uit de voorstelling)

Kan je andere voorbeelden geven betreffende 'delen' versus 'geven'?

Thema Wraak en gerechtigheid

Bekijk volgend fragment uit de voorstelling waarin Franciscus duidelijk stelling neemt over wat gerechtigheid is.

Situering: Franciscus en een paar van zijn broeders zijn op weg naar Assisi langs een warme bron gekomen – zoals je die in die streek in openlucht kan vinden– en daar blijken ze een koepel over gebouwd te hebben. Hij is privé bezit geworden van een graaf in die contreien. Hij heeft de bron geannexeerd.

De broeders worden heel kwaad en zeggen: “Dit kan niet. De gemeenschap moet in opstand komen en terugnemen wat van hen is !”

Franciscus kalmeert hen en zegt “Kom, we gaan gewoon door. We zullen wel een andere bron tegenkomen.” Dat gebeurt niet.

Als ze enkele weken later opnieuw, op terugreis naar huis, langs diezelfde plek komen, zien ze tot hun verbazing dat de koepel boven de bron in brokstukken overal verspreid ligt en de bron met damp en al weer open en bloot toegankelijk is.

„...Rond om de plek waar het lauwwarme wonderwater uit de grond komt, liggen stukken pilaren, gebroken bogen en hopen brokstukken van de uiteengebarsten koepel. Te midden van alles – niet te geloven – de open bron , met de stoom die er feestelijk om heen danst.

“Maar wie heeft dat gedaan?”

Twee dorpelingen die langs komen, antwoorden: “Er is iets ongelooflijks gebeurd! Ge waart nog geen half uur weg of een gigantisch onweer brak los alsof het einde van wereld was gekomen, gevolgd door een aardbeving en om het af te maken ZAM! heeft een enorme bliksem de koepel opengereten waarna heel het spul de lucht is in gevlogen...”

De broeders slaken vreugdekreten, springen en dansen van plezier: “God bestaat! Hij bestaat! En hij is des duvels als het zijn kloten uithangt! Dan is het oppassen geblazen voor alle rotzakken!”

Franciscus verheft zijn stem en zegt met de weinige adem die hem overblijft: “Nee, nee mijn kinderen, dat lieke klinkt vals. Gulle pakt dit als een uitzinnige wraakactie die ge zelf had willen nemen.

Maar gulle, denkt gulle nu echt dat onze lieve Heer de hele dag rondtrekt om alle machtsgeile dieverikken te straffen ? Als dat zo was, was er niet een dag zon. Alleen aardbevingen, windhozen en een woeste zee! Gij, machtsgeil volkshoofd, ge hebt smeerlapperijen uitgehaald, hier pak aan, een aardbeving en een storm!

'En gij Mijnheer den bezitter, smerige dief, pak aan, 'ne bliksem die u levend grilt! De rosmarijn hedde ge er maar zelf aan toe te voegen. Gij, gewetenloze moordenaar, pak aan die storm en verzuipt, nà!'

Nee, mijn broeders, wij moeten alleen onze lieve Heer bedanken dat hij zo galant is om ons dat heerlijke, lauwwarme en geurige water cadeau te doen!"

Allemaal doen ze hun kleren uit en laten zich in het thermaalbad glijden en lachen. Ze laten ook Franciscus traag, heel langzaam, in het grote bad zakken...en ook hij lacht...een nauwelijks hoorbaar lachje.

Wat betekent dit voor jou vandaag?

Kan je voorbeelden noemen en linken hieraan? Privatiseringen?

Hoe zie je "zelfverantwoordelijkheid" versus het idee van "Gods' wil en God die straft?"

Heb je voorbeelden van nu?

Praktische info: *Franciscus, jongleur van Assisi*

Do 1 oktober '15	20.30u	Arenberg Antwerpen
Vrij 2 oktober	20.30u	Arenberg Antwerpen
Ma 12 oktober	20.15u	CC Sint-Pieters-Woluwe
Do 15 oktober	20.00u	CC Serskamp
Za 17 oktober	20.30u	CC Overijse
Zo 18 oktober	18.00u	St. Mattheuskerk Gijzelbrechtegemstr
.	.	Anzegem
Zo 25 oktober	14.30u	Sint-Janskerk Borgerhout
Vrij 13 november	20.00u	CC Zedelgem
Vrij 8 januari '16	20.00u	CC Knokke-Heist
Di 12 januari	13.30u	CC Beersel
Do 21 januari	13.30u	CC Beringen De Buiting
Vrij 29 januari	20.00u	CC Aarschot
Za 30 januari	avond	CC Deerlijk
Zo 31 januari	.	CC Deerlijk
Woe 3 februari	avond	CC Izegem
Di 9 februari	avond	CC Ieper
Ma 22 februari	school	CC Wezembeek-Oppem
Za 12 maart	20.15u	CC Bree
Di 15 maart	10.30u + 14.00u	CC Wetteren
Za 19 maart	20.15u	Bartholomeuskerk Merksem
Vrij 25 maart	avond	CC Oudenaarde
Woe 13 april	20.15u	CC Wilrijk
Do 14 april	20.30u	Sint Jozefkerk Dahlialaan Ternat
Do 21 april	avond	CC Nevele
Vrij 22 april	avond	CC Moorslede
Za 30 april	avond	CC Oostduinkerke
Vrij 20 mei	20.00u	CC Damme

Credits

Spelcoach: Dario Fo, Caroline van Gastel, Fabrizio Di Giovanni, Maria Chiara Di Marco

Vertaling: Caroline van Gastel

Productie: Omnibus (www.omnibusvzw.be) in samenwerking met Collage Producties